

Pohjanmaan Kainuunimien syntyprobleemi

Kirjoittanut

ARMAS LUUKKO

Kveen-kainulaiskysymys on askarruttanut historiantutkijain ajatuksia Henrik Gabriel Porthanin päivistä lähtien. Siihen on annettu mitä erilaisimpia vastauksia pääasiallisesti sen mukaan, mitä Suomen historian tutkimusvaihetta kukin kirjoittaja on edustanut.

Ryhtymättä yksityiskohtaisesti selostamaan Kain usta ja kainuulaisista esitettyjä erilaisia tulkintoja saanen palauttaa lukijain mieliin vain viimeaikaisen historiantutkimuksen omaksuman käsityksen, että sana *kainulainen* johtuu sanasta *Kainuu* eikä päinvastoin ja että viimeksimainittu sisältää maantieteellisen käsitteen tarkoittaen *k a i n u a* eli alavaa maata, jollaista Pohjanmaa miltei kauttaaltaan on.¹ Hiljattain on dosentti KUSTAA VILKUNA kuitenkin tuonut julki uuden teorian, jonka mukaan Pohjanmaan Kainuunimet olisivat pelkkiä siirtonimiä ja että niissä näkyisi jälkiä varsinais-suomalaisten — lähinnä Kalannin seudun — ikivanhasta eränkävynistä, joka siten olisi ulottunut Pohjanlahden perukoille saakka.²

Seuraavassa on tarkoitus hieman tarkastella, mitenkä Kainuunimistö Pohjanmaan omasta näkökulmasta katsottuna näyttäisi tukevan tai vastustavan näitä perin jyrkästi toisistaan poikkeavia käsityksiä. Asian valaisemiseksi on ensiksi syytä luetella, missä ja mitä Kainuu-nimiä tunnemme.

JAAKKOLAN mukaan on Varsinais-Suomessa Lemulla *Kainu* ja *Kainuva* sekä Kalannissa *Kainu*, Ala-Satakunnassa Eurajoella ja Noormarkussa *Kainunkylä*, jota paitsi noormarkkulaisista on käy-

¹ JAAKKOLA, Suomen varhaishistoria, s. 332—334.

² Dos. VILKUNA on esittänyt teoriansa Suomen Muinaismuistoyhdistyksen vuosikokouksessa 7. 5. 1948 pitämässään esitelmässä »Kainuun arvoitus».

tetty nimitystä Kainobor (=kainulaiset).¹ Laajemmalle Kainuunimien alueelle tulemme kuitenkin vasta Etelä-Pohjanmaalla, mistä lähtien tätä nimeä esiintyy kaikissa suuremmissa jokilaaksoissa aina Länsipohjan Kainuunjoelle asti. Kyrön ja Mustasaaren pitäjien välisenä rajapaikkana mainitaan jo v. 1473 *Kainusaari*, jonka v. 1659 sanottiin sijaitsevan osaksi Vähällekyrölle, osaksi Mustasaaren Miekkankylälle kuuluvalla *Kotkanevalla*.² Lapuanjokivarresta tunnemme Kuortaneelta *Kainuunlammen* ja sen rannalta *Kainulan* torpan,³ *Kainuunnevan* (1709)⁴ ja *Kainuunluoman* (1805)⁵, Uudenkaarlepyyn Vuoskoskelta eli nykyisestä Alahärmästä *Kainusaaren* (1759)⁶ ja koko Jepuaa tarkoittavan *Kainuun*.⁷ Vielä runsaampana samanlainen nimistö jatkuu Ähtävänjoen laaksossa. Lehtimäellä Kätkäjärven eteläpäässä on *Kainulaisten lähde*⁸, Alajärvellä *Kainuunaho* (1799)⁹, *Kainuunpelto* ja *Kainulaisten hauta*, joka tarkoittaa vanhaa tervahautaa Niskakankaalla. Niinikään Alajärvellä sanotaan Tikanjärven ja Ahvenjärven välistä puroa *Kainuunjoeksi* ja siinä olevaa lahtea *Kainuunlahdeksi*. Samoin Lappajärvessä on *Kainuunlahti*¹⁰ ja Lappajärven Savonkylässä *Kainulaisten kytö* (1826).¹¹ Evijärvestä mereen asti on koko Ähtävänjoen alajuoksua nimitetty *Kainuunjoeksi*.¹²

Edelleen Kainuu-nimiä on säilynyt suhteellisen paljon Vetelin eli Perhonjoen varsilla ja merenrannikolla saman joen suuseudulla. Kruununkylän Porasessa tapaamme *Kainsbäckenin* (1743).¹³ Kokolan Korplaksissa *Kainukiven* (1757),¹⁴ Kälviän Ruotsalassa *Kainuunperä*-nimisen niityn (1759),¹⁵ Ala- ja Ylivetelissä *Kainun* talot (jo 1600-luv.),¹⁶ Halsualla *Kainunevan* (1756)¹⁷ ja Perhon Salama-

¹ JAAKKOLA, mt. s. 333.

² VA, ss 1: Mustasaaren käräjät 20—23/6 1659. MHA, E 33: 28.

³ VÄINÖ TUOMAALA, Pirkkalais- ja kainulaismuistoja Etelä-Pohjanmaan Järviseu-
dulta (Kytösavut II).

⁴ MHA, E 26: 25.

⁵ Vaasan läänin maanmittauskonttorin arkisto (VI.A), Kuortane 1²³—104.

⁶ MHA, E 17: 11/1.

⁷ JAAKKOLA, mt., s. 333.

⁸ Lehtimäkeläisen lautamiehen HERMAN AROLAN tiedonanto.

⁹ VLA, Alajärvi 1²⁵—61.

¹⁰ TUOMAALA, mk.

¹¹ VLA, Lappajärvi 5⁷—30.

¹² JAAKKOLA, mt., s. 333.

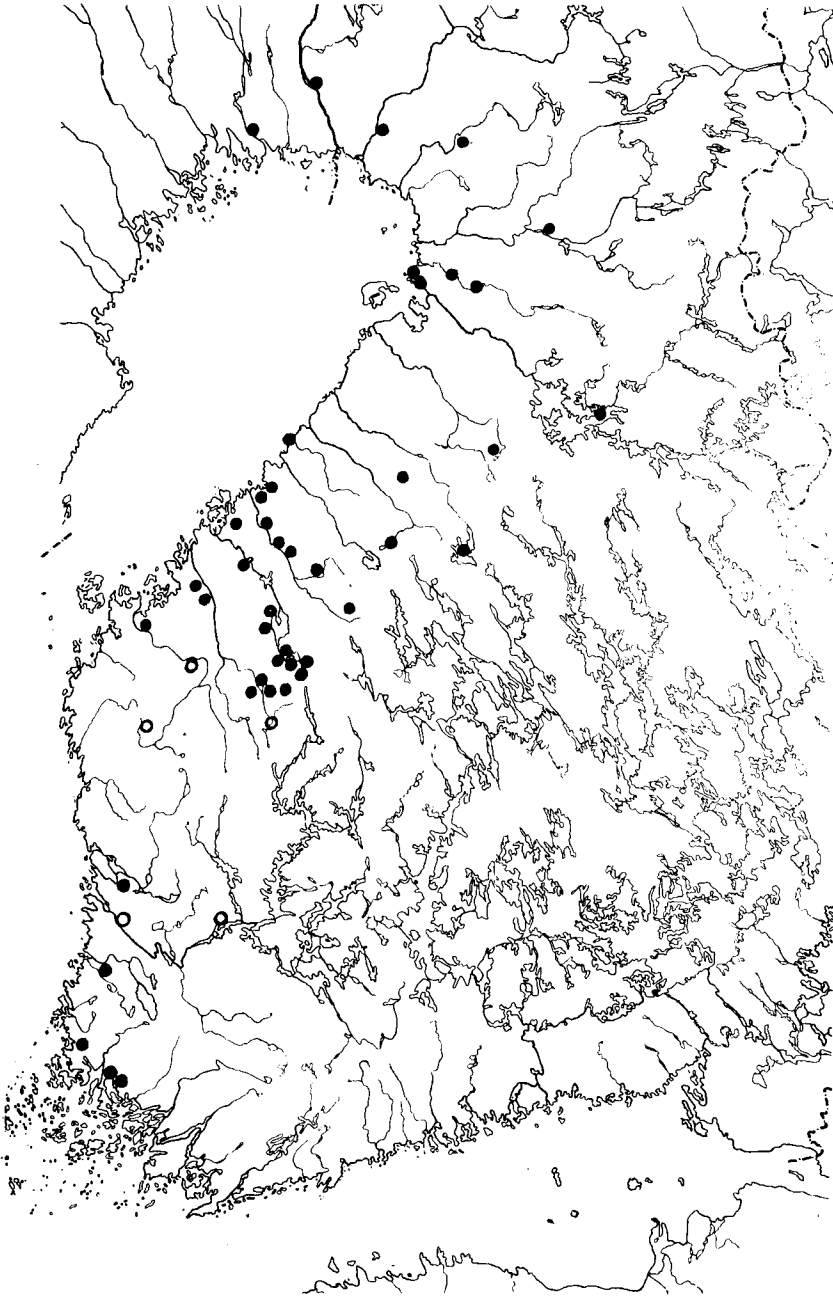
¹³ MHA, E 13: 1.

¹⁴ MHA, E 8: 2/43.

¹⁵ MHA, E 4: 7/38.

¹⁶ VA 9135, vuoden 1652 kymmenysluettelot.

¹⁷ MHA, E 7: 1/14.

Länsi-Suomen Kainuu-nimiä. Avoympyrät tarkoittavat Kainasto, Kainosto ja Kainanen (Uvila) nimisiä nüttymaita.

järvellä *Kainuun Vipulammen* (1874).¹ Vilkunan mukaan on Kalajoella Rahjan saaristossa *Kainuunkari*,² ja Kalajoen latvoilla olevassa Kalajanjärvessä mainitaan jo v. 1745 pieni *Kainuunsaari*.³ Nivalan ja Haapaveden välille on v. 1760 tehtyyn maanmittauskarttaan merkitty rajapaikaksi *Kainuunmaan kallio*.⁴ Kuin kummallisesta yhteensattumasta on sekä Pyhäjärvässä, Pyhännönjärvessä että Oulujärvessä *Kainuunsaari*, kaikki varmaankin peräisin suunnilleen samalta ajalta.⁵

Oulujoen pohjoispuolella Kainuu-nimet laskeutuvat taas lähemmäksi merta. Muutamia kilometrejä Kiiminginjoen suulta etelään mainitaan v. 1759 *Kainuunsaari* ja sen läheltä *Kainuunperä*-niminen merenlahti.⁶ Kainuunkari oli jo kasvanut mantereeseen kiinni. Kiimingistä tunnetaan *Kainuunsaari*,⁷ Ylikiimingistä *Kainuunaho* ja Pudasjärveltä *Kainuunrimpi*.⁸ Simojoen varsilla levittäytyy laaja *Kainuun nevalakeus*,⁹ Kemijoen alajuoksulla on *Kainuu*, Tornion Vojakkalassa samoin,¹⁰ Ylitorniolla *Kainuunkylä* ja vihdoin Länsipohjassa *Kainuunjoki*.¹¹

Tarvinnee tuskin huomauttaa, että edellä esitetyssä luettelossa eivät ole kaikki Kainuu-nimet, mutta todennäköisesti kuitenkin suurin osa niistä ja joka tapauksessa niin paljon, että niiden avulla voi tehdä eräitä tärkeitä johtopäätöksiä.

Ensinnäkin nimet peittävät melko tarkasti varsinaisen Pohjanmaan tasangon, jota jo hyvin varhaisina aikoina on nimitetty *Kainuunmaaksi* eli norjalaisten lähteiden *Kvenlandiksi*. Jaakkola on lisäksi huomauttanut, että Pohjanlahtea on viimeistään 1300-luvun alusta sanottu *Kainuunmereksi* ja että vielä v. 1661 eräässä Soinin pitäjän pohjoispuolella olevia rajamaita koskevassa riidassa puhutaan vesien juoksemisesta pohjoiseen kohti *Kainuuta* eli Perhoa sekä länteen pitkin *Kainuunselkää*, joka erotti toisistaan Hämeen,

¹ MHA, E 6: 14/20.

² VILKUNAN SMY:n vuosikokouksessa 7. 5. 1948 pitämä esitelmä.

³ VA, Karttakokoelma, 3/VII: Oulun lääni. Kalajoen pitäjänkartta v:lta 1745.

⁴ VA, Karttakok., 3/VII: Oulun lääni. Pyhäjoen pitäjänkartta v:lta 1760.

⁵ Pyhäjärven ja Pyhännönjärven nimet Vilkunan esitelmän muk. Oulujärven Kainuusaaresta ks. VA, Karttakok. 3/VII: Oulun lääni. Paltamon pitäjänkartta v:lta 1746.

⁶ VA, Karttakok., 3/VII: Oulun lääni. Iin pitäjänkartta v:lta 1759.

⁷ JAAKKOLA, mt., s. 333.

⁸ VILKUNAN ed. main. esitelmän muk.

⁹ Suomenmaa IX, 2, s. 46.

¹⁰ VILKUNAN ed. main. esitelmän muk.

¹¹ JAAKKOLA, mt., s. 333.

Savon ja *Kainuun*.¹ Viimeksimainittu esimerkki osoittaa, että Kainuulla tarkoitettiin vielä 1600-luvulla Maanselän länsipuolella olevaa aluetta kokonaisuudessaan.

Mitenkä on sitten ymmärrettävissä lukuisten pienempiä, usein tarkalleen rajoitettuja maastokohtia merkitsevien Kainuu-nimien synty? On ilmeistä, että useimmat niistä, kuten Kainuunsaari, Kainulaisten lähde jne., eivät ole seudun alavuutta osoittavia maastotermejä, vaan omistus- ja nautintasuhteiden synnyttämiä kulttuurinimiä, jotka liittyvät tiettyihin asumakeskuksiin tai tiettyihin ihmisiin, kainulaisiin. Yhtä selvää on, että näitä nimiä eivät ole antaneet kainulaiset itse, vaan toisia väestöaineiksia edustavat myöhemmät tulokkaat, joiden kanssa kainulaiset ovat joutuneet pysyviin kosketuksiin. Kainuu-nimiä voitaneen siten hyvin verrata esim. kaikkialla maassamme tavattaviin Lappi-nimiin, joita niitäkään eivät ole mestaroineet lappalaiset itse vaan heidän jälkiään seuranneet suomalaiset ja ruotsalaiset. Ylimalkainenkin silmäys edellä lueteltuun nimistöön riittänee lisäksi osoittamaan, että läheskään kaikki Kainuu-nimet eivät polveudu samalta aikakaudelta, vaan että ne ovat ehkä hyvinkin eri-ikäisiä. Voimme pitemmittä puheitta eliminoida pois esim. sellaiset nimet kuin Kainulaisten hauta tai Kainulaisten kytö, jotka liittyvät vasta 1600-luvulla Pohjanmaalla yleiseksi tulleisiin tervanpolttoon ja kydönpolttoon.²

Pohjanmaan asutushistoriaa tuntemattomasta varsinkin Etelä- ja Keski-Pohjanmaan Kainuu-nimet näyttävät ehkä olevan kartalla ilman mitään tiettyä järjestystä, mutta jos vaivautuu perehtymään maakunnan asutuksen ikäsuhteisiin ja eri jokilaaksojen väestön eränautintaan, voi huomata näiden nimien sijainnissa selvää johdonmukaisuutta. On eroitettavissa kaksi toisistaan erillistä Kainuu-nimien linjaa, joista toinen kulkee suunnilleen maakunnan nykyisen ruotsalaisasutuksen rajalla, toinen ylempänä sisämaassa jokien latvoilla eli tunnetun Kainuunselän vierillä. Kun ensiksi mainitunkin linjan muodostavat nimet ovat Kruununkylän Kainsäckeniä lukuunottamatta kaikki suomalaisasuisia, niiden antajien on myös täytynyt olla suomalaisia, joten voisi ajatella Kainuulla ja kainulaisilla tarkoitettuna tällä linjalla nimenomaan rannikkoa ja sen ruotsinkielisiä asukkaita. Tällainen tulkinta on kuitenkin niin hyvin Kyrönjoen kuin Lapuanjoenkin alajuoksun osalta helposti kumottavissa, nimittäin sikäli että Kainuu-nimeä ei ole näissä jokilaaksoissa lainkaan kytkettävä ruotsalaisasutukseen.

¹ JAakkola, mt., s. 334, 336 ja 341.

² Ks. esim. ARMAS LUKKO, Etelä-Pohjanmaan historia III, s. 99, 161.

Vähänkyrön ja Mustasaaren nykyisellä pitäjänrajalla oleva Kainusaari on nimeltään selvästi vanhempi kuin seudun ruotsalaisasutus, sillä vielä 1600-luvulla Mustasaassa oli suomalainen yökunta, jonka muodostivat Vähänkyröön rajoittuvat kylät Miekka, Aniksor, Veikkaala, Martoinen, Taurila ja Voitila.¹ Samoin Lapuanjoen suussa asui suomalaisia ennen ruotsalaisten tuloa. Vuonna 1577 alilaamanni Klemetti Grööpille esitettiin v a n h a tuomioseteli, jossa mainitulla jokisuulla olevan Lapuankylän ja Munsalan väliset rajapaikat olivat kaikki suomenkieliset, merenrannasta lähtien luettelutina: Valmaranta, Merijärvi, Isoikangas, Haapaniemi, Mäntysaari, Koppelosaari, Kodesniemi, Saukaskivi, Rämikkula, Leinikkala, Puolijoki ja Tuohirauma.² Ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö näiden nimien ensimmäiset käyttäjät olisi olleet suomalaisia, joskin ehkä toista alkuperää kuin varsinaisen Lapuan kyröläisasukkaat, koska kahden saman jokilaakson asutuksen välille olisi tuskin muuten Kainuu-nimiä syntynyt, paitsi siinä tapauksessa että ne olisivat pelkkiä maastotermejä. Merkillepantavaa on, että Vuoskosken Kainusaari sijaitsi kutakuinkin Kyrön ja Pietarsaaren välisellä keskiaikaisella pitäjänrajalla³ aivan samoin kuin Kyrön jokisuun Kainusaari oli jo v. 1473 rajapaikkana Kyrön ja Mustasaaren välillä. Näin ollen on ajateltavissa, että nämä molemmat nimet kuvastaisivat todella kahden erilaisen suomalaisasutuksen rajaa. Ratkaistavaksi vain jäisi, kummalta puolen nimet on annettu, toisin sanoen onko Kainuiksi sanottu rannikkoa vaiko vanhaa Kyrönmaata ja sen myöhempää asutushaaraamaa Lapualla.

Kyrönjokivarressa sisämaan asutus on varmasti ranta-asutusta vanhempi,⁴ joten olettaisi kainulaisiksi sanotun muinaisia kyröläisiä. Maanmittari E. O. RUNEBERG kirjoittaakin 1700-luvun puolivälissä julkaisemassaan Laihian-kuvauksessa, että kainulaisia olivat sisämaalaiset (öfverbyggarna), siis Laihialta katsoen lähinnä kyröläiset.⁵ Mutta Lapuanjokivarressa suhde näyttäisi muuttuvan päin-

¹ LUUKKO, mt., s. 73.

² VA, ss 22: 322, Uudenkaarlepyyn käräjät 1700.

³ Erästä Ruotsin valtionarkistosta löytämästäni, 1500-luvulla laaditusta kartta-
piirroksesta käy ilmi, että Lapuanjoen rannalla Vuoskoskella oleva Vuoskivi oli vanha
rajapaikka Kyrön ja Pietarsaaren välillä. »Wooskiui Thenne Råå altijdh här til stätt
haffver enillan Raikas Lapu och Pedersöre.» — Vrt. SAMULI PAULAHARJU, Härmän
aukeilta, s. 24, jossa Vuoskiven sanotaan ennen olleen rantaruotsalaisten ja suoma-
laisen Härmän rajakivenä.

⁴ JAAKKOLA, mt., s. 354—358.

⁵ EPHRAIM OTTO RUNEBERG, Beskrifning öfver Lajhela Socken i Österbotten,
s. 137.

vastaiseksi. Kun näet Jepuaa tarkoittava Kainuu jää siellä kyröläisten keskiaikaisen nautinta- ja pitäjänrajan länsipuolelle, täytyisi kainulaisina pitää Lapuanjoen suuseudun asukkaita. Mutta siinä tapauksessa taas olisi jokseenkin mahdoton selittää Lapuanjoen yläjuoksulla Kuortaneella olevien Kainuu-nimien syntyä, sillä ei voitane ajatella, että rannikkolaiset olisivat nauttineet erämaita laajan kyröläisalueen takana.

Edellä esitetyt näkökohdat huomioonottaen Pohjanmaan itäisemmän Kainuu-nimien linjan seuraaminen tuo nähdäkseni ratkaisun tähän visaiseen ongelmaan. Ensinnäkin on pantava merkille, että eteläisin kohta, missä savolaiset uudisasukkaat 1500-luvun jälkipuoliskolla tunkeutuivat Pohjanmaan alueelle, oli Lapuanjoen laakso. Heidän asettumisestaan Alavudelle ja Töysään mainitun ajan verolähteet antavat erittäin havainnollisen kuvan.¹ On ilmeistä, että näiden savolaispioneerien kaskimaat sattuivat Kuortaneen seuduilla yhteen kyröläisten vanhojen erämäiden kanssa, semminkin kun Kuortaneenjärvelle oli jo syntynyt kiinteä kyröläisasutus.² Siten Kuortaneen Kainuu-nimiä ei voi tulkita muuten kuin että ne ovat savolaisen uudisasukkaiden antamia vasta 1500-luvun jälkipuolella ja että ne silloin tarkoittivat nimenomaan kyröläisten tai Kyröstä Kuortaneelle muuttaneiden asukkaiden omistuksia.

Sekä paikannimistön että asiakirjatietojen avulla on edelleen todettavissa, että kyröläisten tai Kyröstä tulleiden lapualaisten erämaat ja kalavedet ulottuivat vielä 1500-luvulla Lappajärvelle ja Alajärvelle asti.³ Näin ollen Ähtävänjokivarrenkin monet Kainuu-nimet saavat luonnollisimman selityksensä mainitulla vuosisadalla alkaneista kyröläis-savolaisista kosketuksista, jotka tässä jokilaaksossa ovat varmaankin olleet tavallista vilkkaammat, siitä päättäen että savolaisasutus valtasi suhteellisen voimakkaana Suur-Pietarsaaren koko järvisuudun Evijärveä myöten.⁴ Erittäin mielenkiintoinen on myös toteamus, että Evijärvi oli etelästä lukien ensimmäinen kohta, missä savolaiset joutuivat pysyvään vuorovaikutukseen rannikkoruotsalaisten kanssa. Tämän huomioon ottaen ei voine olla mikään sattuma, että nimenomaan Evijärveltä asti Ähtävänjoen alajuoksua sanottiin Kainuunjoeksi. Savolaiset eivät siis nimittäneet Kainuiksi

¹ SYLVI PUKKILA, Lapuanjokivarren asuttamisesta (Kyrönmaa III).

² JUHO KOSKIMIES, Lapuan pitäjään historia, s. 20—22; HEIKKI KLEMETTI, Kuortaneen vaiheita, s. 21—27.

³ VÄINÖ TUOMAALA, Kyröläisten muinaiset eräalueet Etelä-Pohjanmaan Järvisuudulla (Kytösavut III). VA 4587: 3; 4587: 40.

⁴ VIIJO LAMPOLA, Lappajärven seurakunta 1637—1937, s. 16—18.

ja kainulaisiksi erikoisesti Kyrönmaata ja kyröläisiä vaan aivan yhtä hyvin merenrannikkoja ja ruotsalaisia. J. R. Aspelinillekin kerrottiin vielä 70—80 vuotta sitten, että kainulaisia olivat pietarsaarelaiset, joita näin nimittivät Pohjanmaalle myöhemmin muuttaneet itäsuomalaiset.¹

Jos keräämme edellä tehdyt johtopäätökset yhteen, voimme todeta, että Etelä-Pohjanmaalla on sanottu kainulaisiksi mahdollisesti kolmea eri alkuperää edustavia väestöaineksia: 1) pääasiallisesti Ylä-Satakunnasta muuttaneita kyröläisiä, 2) ehkä osaksi Lounais-Suomesta tulleita jokisuiden suomalaisia ja 3) ruotsalaisia. Tällainen moninaisuus nimenannossa on ymmärrettävissä vain siten, että Kainuu on alunperin ollut maantieteellinen käsite ja että koko alueen asukkaita on sen mukaan sanottu kainulaisiksi huolimatta siitä mikä oli ollut heidän aikaisempi asuinpaikkansa.

Vetelinjokilaakson Kainuu-nimistä ainakin osa lienee seudun savolaisasutusta vanhempi. 1600-luvulla kirjaanpantu talonnimistö ilmaisee, että mainitun joen alajuoksulla ja Kokkolan rannikkokylissä on ollut ruotsalaisasutusta vanhempaa länsisuomalaista asutusta,² jonka alkuperä on toistaiseksi selvittämättä. Sellainen nimi kuin Kruununkylän Porasen Kainsbäcken vuorostaan osoittanee, että rannikolle asettuneet ruotsalaiset sanoivat Kainuuksi jotakin seudun vanhempaa asumaa, ehkä lähinnä sitä jota 1600-luvulla edustivat Kainun talot Ala- ja Ylivetelissä. Huomiota ansainnee myös se seikka, että Vetelinjoki oli 1200-luvun loppupuolelle saakka lännen ja idän välinen valtaraja, johon Pohjanmaan ruotsalaisasutus suurin piirtein pysähtyi.³ Ehkä jo tältä ajalta on peräisin mm. Kälviän Ruotsalan Kainuu-nimi, joka näyttäisi syntyneen paikalle, missä oli ruotsalaisten pohjoisin — myöhemmin suomalaistunut — etuvartio. Mutta että Kainuu Vetelinjokilaaksossakin oli pohjimmiltaan vain pelkkä maastotermi, käynee kouriintuntuvasti ilmi siitä, että vesien sanottiin 1600-luvulla Soinista virtaavan kohti Kainuuta eli Perhoa. Tilikirjoista on helppo todeta, että Perho oli tähän aikaan puhtaasti savolaista asutusta. Tuntuisi siis siltä, että Pohjanmaalle asettuneita savolaisiakin olisi tietyltä taholta saatettu sanoa kainulaisiksi ja vaikkei siten olisikaan ollut asianlaita, niin joka tapauksessa heidän asumaansa seutua voitiin sanoa Kainuuksi.

Mielenkiintoista on myös todeta, että Kälviän Ruotsalankylän

¹ J. R. ASPELIN, Korsholman linna ja lääni keskiajalla, s. 4; sama, Kokoilemia muinaistutkinnon alalta, s. 199.

² VA 9135, v:n 1652 kymmenysluettelot.

³ JALMARI JAAKKOLA, Suomen varhaiskeskiaika, s. 318, 320.

ja Oulujoen välisellä rannikkokaistalla on tiedossamme vain yksi ainoa Kainuu-nimi, mikä tuntuisi viittaavan siihen, että tällä alueella on keskiajalla asunut hyvin homogeenista väestöä. Vieraat tulokkaat eivät päässeet Kainuu-nimiä antamaan ennen kuin vasta 1500-luvun jälkipuoliskolla, jolloin savolaiset saapuivat Lesti-, Kala-, Pyhä- ja Siikajokien latvoille.¹ Oulujoen pohjoispuolella Kainuu-nimien painuminen rannemmaksi lienee selitettävissä siten, että tällä Pähkinäsaaren rauhansopimuksen mukaan virallisestikin Venäjään kuuluvalla alueella itäinen karjalaisvaikutus on ollut huomattava jo varhaisella keskiajalla. Kun kuitenkin toisaalta tiedämme, että todennäköisesti länsisuomalaista väestöä edustavien rannikkolaisten eränautinnat ovat pitkin Oulu- ja Iijokien vesistöjä ulottuneet myöhemmälle valtakunnan rajalle asti,² on myös hyvin ymmärrettävissä, että Karjalassa on sanottu Kainuiksi heti vedenjakajan takana olevia seutuja, joten tätä nimeä nykyistä Kainuuta tarkoittavana ei tarvitse pitää millään tavalla myöhäsyntyisenä.

Kaikien kaikkiaan: Pohjanmaan lukuisten Kainuu-nimien syntyä on käsittääkseni katsottava keskiajan ja 1500-luvun nautintasuhteiden valossa. Nämä nimet liittyvät eroittamattomasti vanhaan erätalouteen ja edustavat sellaisina erästä kulttuurivaihetta Pohjanmaan historiassa. Kuten Jaakkola on jo aikaisemmin korostanut, ne ovat saaneet alkunsa lähinnä sisämaasta käsin.³ Edellä olemme useista esimerkeistä nähneet, että idästä tultiin Kainuunselän yli Kainuunmaahan ja kainulaisten keskuuteen ottamatta huomioon, mitä alkuperää kainulaiset pohjimmiltaan olivat. Etelä-Suomessa Pohjanmaata lienee harvemmin sanottu Kainuiksi, mikä näkyy jo siitä, että tälle taholle ei ole muodostunut yhtenäistä Kainuu-nimien linjaa, eipä edes ainoakaan maastokohta ole säilyttänyt Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan rajalla tätä nimeä. Kun Hämeen Kangasta pitkin ylitetiin vedenjakaja, olivat vastassa Pohjankangas, Pohjanmaa ja pohjalaiset tässäkin tapauksessa huomioon ottamatta mitä alkuperää asukkaat olivat. Etelästä päin Pohjanmaa sai nimensä ilmansuunnan, idästä päin maanpinnan muodon mukaan.

Vain tällaista taustaa vasten voidaan nähdäkseni ymmärtää Pohjanmaan harvinaisen laaja-alaisen Kainuu-nimistön synty. Toisin sanoen ei ole mitään syytä muuttaa viimeaikaisen historian-tutkimuksen Kainuusta ja kainulaisista antamaa kuvaa.

¹ VA, 1500-luvun tilikirjat. A. H. VIRKKUNEN, Oulun kaupungin historia, s. 25. Lestijoen varrella on mm. toholampilaisia sanottu kainulaisiksi. SAMULI PAULAHARJU, Suomenselän vieriltä, s. 58.

² VIRKKUNEN, mt., s. 26; VA, rr 1: 65, Iin käräjät 1628 VA. 4554: 3.

³ JAAKKOLA, Varhaishistoria, s. 335.